

CHỦ ĐỀ 3: ÔN TẬP TRUYỆN KỂ, TRUYỆN NGẮN**MÔN: NGỮ VĂN – KẾT NỐI TRI THỨC VỚI CUỘC SỐNG - LỚP 6****BIÊN SOẠN: BAN CHUYÊN MÔN LOIGIAIHAY.COM****A. Lý thuyết****1. Lý thuyết truyện kể, truyện ngắn**

Yếu tố	Truyện kể	Truyện ngắn
Khái niệm	Là dãy sự kiện, tình huống và xung đột (các hành vi, vị thế, bao gồm cả vị thế mâu thuẫn, và trạng thái của các nhân vật)	Thường là các câu chuyện kể bằng văn xuôi và có xu hướng ngắn gọn, súc tích và hàm nghĩa hơn các câu truyện dài như tiểu thuyết.
Đặc điểm	Biểu hiện qua lối văn trần thuật	Có độ dài chỉ từ vài dòng đến vài chục trang
Nhân vật	<ul style="list-style-type: none"> - Ngoại hình: dáng vẻ bề ngoài của nhân vật (thân hình, gương mặt, ánh mắt, làn da, mái tóc, trang phục,...) - Hành động: những cử chỉ, việc làm thể hiện cách ứng xử của nhân vật với bản thân và thế giới xung quanh - Ngôn ngữ: lời nói của nhân vật, được xây dựng ở cả hai hình thức đối thoại và độc thoại - Thế giới nội tâm: những cảm xúc, tình cảm, suy nghĩ của nhân vật 	

2. Khái quát nội dung chính các văn bản

Văn bản	Tác giả	Xuất xứ	Nội dung chính	Giá trị nghệ thuật
<i>Bức tranh của em gái tôi</i>	Tạ Duy Anh (1959)	Là truyện ngắn đoạt giải Nhì trong cuộc thi viết “Tương lai vẫy gọi” của báo Thiếu niên tiền phong	Qua câu chuyện về người anh và cô em gái có tài năng hội họa, truyện “Bức tranh của em gái tôi” cho thấy: Tình cảm trong sáng, hồn nhiên và lòng nhân hậu của người em gái đã giúp cho người anh nhận ra phần hạn chế ở chính mình.	<ul style="list-style-type: none"> - Ngôi kể thứ nhất tự nhiên, chân thật. - Nghệ thuật miêu tả tâm lí nhân vật tinh tế, sắc sảo.

<i>Cô bé bán diêm</i>	An-đéc-xen (1805-1875)	Trích trong tác phẩm <i>Cô bé bán diêm</i>	Tình cảnh đáng thương của cô bé bán diêm nghèo khổ, qua đó thể hiện niềm xót thương, đồng cảm của tác giả với những con người bất hạnh.	- Trí tưởng tượng bay bổng. - Đan xen yếu tố thật và mộng tưởng. - Kết hợp tự sự, miêu tả, biểu cảm.
<i>Gió lạnh đầu mùa</i>	Thạch Lam (1910-1942)	Trích trong tập <i>Gió lạnh đầu mùa</i> , in trong Văn chương Tự lực văn đoàn	Qua câu chuyện cho áo và cho vay tiền mua áo, Thạch Lam ca ngợi những tấm lòng thơm thảo thương yêu nhau, giúp đỡ nhau trong cảnh bần hàn	Nghệ thuật tự sự kết hợp với miêu tả và biểu cảm tinh tế cùng các thủ pháp đối lập, miêu tả tâm lí xuất sắc.

B. Bài tập

Câu 1: Đọc đoạn trích sau và trả lời các câu hỏi:

“Kể từ hôm đó, mặc dù mọi chuyện vẫn như cũ trong căn nhà của chúng tôi, nhưng tôi luôn luôn cảm thấy mình bất tài nên bị đẩy ra ngoài. Những lúc ngồi bên bàn học, tôi chỉ muốn gục xuống khóc. Tôi chẳng tìm thấy ở tôi một năng khiếu gì. Và không hiểu vì sao tôi không thể thân với Mèo như trước kia được nữa. Chỉ cần một lỗi nhỏ ở nó là tôi gắt um lên.”

- Đoạn trích trên thuộc tác phẩm nào.
- Xác định phương thức biểu đạt chính được sử dụng trong đoạn trích trên.
- Nêu nội dung chính của đoạn trích trên.
- Nếu là người anh trong tình huống này, em sẽ cư xử thế nào?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Câu 2: Đọc đoạn trích sau và trả lời các câu hỏi:

“Trong gian phòng lớn tràn ngập ánh sáng, những bức tranh của thí sinh treo kín bốn bức tường. Bố, mẹ tôi kéo tôi chen qua đám đông để xem bức tranh của Kiều Phương đã được đóng khung, lồng kính. Trong tranh, một chú bé đang ngồi nhìn ra ngoài cửa sổ, nơi bầu trời trong xanh. Mặt chú bé như tỏa ra một thứ ánh sáng rất lạ. Toát lên từ cặp mắt, tư thế ngồi của chú không chỉ sự suy tư mà còn rất mơ mộng nữa. Mẹ hỏi hộp thì thắm vào tai tôi:

– Con có nhận ra con không?

Tôi giật mình người. Chẳng hiểu sao tôi phải bám chặt lấy tay mẹ. Thoạt tiên là sự ngỡ ngàng, rồi đến hãnh diện, sau đó là xấu hổ. Dưới mắt em tôi, tôi hoàn hảo đến thế kia ư? Tôi nhìn như thôi miện vào dòng chữ đề trên bức tranh: “Anh trai tôi”. Vậy mà dưới mắt tôi thì...

– Con đã nhận ra con chưa? – Mẹ vẫn hỏi hộp.

Tôi không trả lời mẹ vì tôi muốn khóc quá. Bởi vì nếu nói được với mẹ, tôi sẽ nói rằng: “Không phải con đâu. Đây là tâm hồn và lòng nhân hậu của em con đấy”.

(Bức tranh của em gái tôi, Tạ Duy Anh)

- Biện pháp tu từ được sử dụng trong đoạn trích trên là gì?
- Nêu nội dung của đoạn trích.
- Từ câu chuyện của người anh trong câu chuyện, em rút ra được bài học gì cho bản thân của mình?

Câu 3: Đọc phần trích sau và thực hiện các yêu cầu:

“... Thế là em quẹt những que diêm còn lại trong bao. Em muốn níu bà em lại! Diêm nối nhau chiếu sáng như giữa ban ngày. Chưa bao giờ em thấy bà em to lớn và đẹp lão như thế này. Bà cụ cầm lấy tay em, rồi hai bà cháu bay vụt lên cao, cao mãi, chẳng còn đói rét, đau buồn nào đe dọa họ nữa. Họ đã về châu thượng đế. Sáng hôm sau, tuyết vẫn phủ kín mặt đất, nhưng mặt trời lên cao, trong sáng, chói chang trên bầu trời xanh nhợt (...). Trong buổi sáng lạnh lẽo ấy, người ta thấy một em gái có đôi má hồng và đôi môi đang mỉm cười. Em đã chết vì đói rét trong đêm giao thừa.”

(Ngữ văn 8, tập 1, NXB GD 2010)

- a. Nêu phương thức biểu đạt chính của phần trích?
- b. Vận dụng kiến thức về phép tu từ, chỉ ra sự khác nhau trong cách viết của hai câu văn được gạch chân? Hiệu quả nghệ thuật của các cách viết đó?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Câu 4: Đọc phần trích sau và thực hiện các yêu cầu:

“Sáng hôm sau, tuyết vẫn phủ kín mặt đất, nhưng mặt trời lên, trong sáng, chói chang trên bầu trời xanh nhợt. Mọi người vui vẻ ra khỏi nhà. Trong buổi sáng lạnh lẽo ấy, ở một xóm tường, người ta thấy một em gái có đôi má hồng và đôi môi đang mỉm cười. Em đã chết vì giá rét trong đêm giao thừa. Ngày mùng một đầu năm hiện lên trên thi thể em bé ngồi giữa những bao diêm, trong đó có một bao đã đốt hết nhãn. Mọi người bảo nhau: “Chắc nó muốn sưởi cho ấm!”, nhưng chẳng ai biết những điều kì diệu em đã trông thấy, nhất là cảnh huy hoàng lúc hai bà cháu bay lên để đón lấy những niềm vui đầu năm.”

(Trích “Cô bé bán diêm”, An-đéc-xen)

- a. Xác định phương thức biểu đạt trong đoạn trích.
- b. Tìm 2 cụm danh từ có trong đoạn trích.
- c. Nêu nội dung chính của đoạn trích.

Câu 5: Đọc đoạn trích dưới đây và thực hiện các yêu cầu sau:

“Buổi sáng hôm nay, mùa đông đột nhiên đến không báo cho biết trước. Vừa mới ngày hôm qua trời hãy còn nắng ấm và hanh, cái nắng về cuối tháng mười làm nứt nẻ đất ruộng, và làm giòn khô những chiếc lá rơi; Sơn và chị chơi cò gà ở ngoài đồng còn thấy nóng bức, chấy mồ hôi. Thế mà qua một đêm mưa rào, trời bỗng đổi ra gió bắc, rồi cái lạnh ở đâu đến làm cho người ta tưởng đang ở giữa mùa đông rét mướt. Sơn tung chăn tỉnh dậy, nhưng không bước xuống giường ngay như mọi khi, còn ngồi thu tay vào trong bọc, bên cạnh đứa em bé vẫn nắm tay ngủ kỹ. Chị Sơn và mẹ Sơn đã trở dậy, đang ngồi quạt hỏa lò để pha nước chè uống. Sơn nhận thấy mọi người đã mặc áo rét cả rồi. Nhìn ra ngoài sân, Sơn thấy đất khô trắng, luôn luôn con gió vi vu làm bốc lên những màn bụi nhỏ, thổi lẩn những cái lá khô lạo xạo. Trời không u ám, toàn một màu trắng đục. Những cây lan trong chậu, lá rung động và hình như sắp lại vì rét.”

(Thạch Lam, Gió lạnh đầu mùa)

a. Từ “hanh” trong đoạn trích có nghĩa là gì?

b. Nêu nội dung đoạn trích

Câu 6: Đọc văn bản *Gió lạnh đầu mùa*, điền nội dung phù hợp vào bảng sau:

Các nhân vật	Phẩm chất
Chị Lan	
Mẹ Sơn	
Hiên và những đứa trẻ ở dãy nhà lá	
Mẹ Hiên	

HƯỚNG DẪN GIẢI CHI TIẾT

THỰC HIỆN: BAN CHUYÊN MÔN LOIGIAIHAY.COM

Câu 1:

Đọc đoạn trích sau và trả lời các câu hỏi:

“Kể từ hôm đó, mặc dù mọi chuyện vẫn như cũ trong căn nhà của chúng tôi, nhưng tôi luôn luôn cảm thấy mình bất tài nên bị đẩy ra ngoài. Những lúc ngồi bên bàn học, tôi chỉ muốn gục xuống khóc. Tôi chẳng tìm thấy ở tôi một năng khiếu gì. Và không hiểu vì sao tôi không thể thân với Mèo như trước kia được nữa. Chỉ cần một lỗi nhỏ ở nó là tôi gất um lên.”

- Đoạn trích trên thuộc tác phẩm nào.
- Xác định phương thức biểu đạt chính được sử dụng trong đoạn trích trên.
- Nêu nội dung chính của đoạn trích trên.
- Nếu là người anh trong tình huống này, em sẽ cư xử thế nào?

Phương pháp:

Đọc kỹ đoạn trích, chú ý chi tiết, nhân vật xuất hiện

Lời giải chi tiết:

- Đoạn trích trên thuộc tác phẩm *Bức tranh của em gái tôi*.
- Phương thức biểu đạt chính: tự sự.
- Nội dung chính: Khắc họa tâm trạng và cách hành xử của người anh khi tài năng của em gái được mọi người phát hiện.
- Nếu là người anh trong tình huống này, em sẽ cảm thấy vui mừng, cổ vũ, động viên và tạo điều kiện cho em mình phát triển tài năng.

Câu 2:

Đọc đoạn trích sau và trả lời các câu hỏi:

“Trong gian phòng lớn tràn ngập ánh sáng, những bức tranh của thí sinh treo kín bốn bức tường. Bố, mẹ tôi kéo tôi chen qua đám đông để xem bức tranh của Kiều Phương đã được đóng khung, lồng kính. Trong tranh, một chú bé đang ngồi nhìn ra ngoài cửa sổ, nơi bầu trời trong xanh. Mặt chú bé như tỏa ra một thứ ánh sáng rất lạ. Toát lên từ cặp mắt, tư thế ngồi của chú không chỉ sự suy tư mà còn rất mơ mộng nữa. Mẹ hỏi hộp thì thắm vào tai tôi:

– Con có nhận ra con không?

Tôi giật mình người. Chẳng hiểu sao tôi phải bám chặt lấy tay mẹ. Thoạt tiên là sự ngỡ ngàng, rồi đến hãnh diện, sau đó là xấu hổ. Dưới mắt em tôi, tôi hoàn hảo đến thế kia ư? Tôi nhìn như thôi miện vào dòng chữ đề trên bức tranh: “Anh trai tôi”. Vậy mà dưới mắt tôi thì...

– Con đã nhận ra con chưa? – Mẹ vẫn hỏi hộp.

Tôi không trả lời mẹ vì tôi muốn khóc quá. Bởi vì nếu nói được với mẹ, tôi sẽ nói rằng: “Không phải con đâu. Đây là tâm hồn và lòng nhân hậu của em con đấy”.

(Bức tranh của em gái tôi, Tạ Duy Anh)

- Biện pháp tu từ được sử dụng trong đoạn trích trên là gì?
- Nêu nội dung của đoạn trích.
- Từ câu chuyện của người anh trong câu chuyện, em rút ra được bài học gì cho bản thân của mình?

Phương pháp:

Đọc kỹ đoạn trích, chú ý chi tiết, nhân vật xuất hiện

Lời giải chi tiết:

a. Biện pháp tu từ được sử dụng:

- So sánh: Mặt chú bé như tỏa ra một thứ ánh sáng rất lạ
- Liệt kê: là sự ngỡ ngàng, rồi đến hãnh diện, sau đó là xấu hổ

b. Nội dung chính: Bức tranh đạt giải nhất của Kiều Phương và tâm trạng người anh khi nhìn bức tranh đó.

c. Bài học: Bài học có thể rút ra từ truyện ngắn này là: Trước thành công hay tài năng của người khác, mỗi người cần vượt qua những thói xấu như ganh ghét, đố kỵ hay mặc cảm tự ti để hòa chung niềm vui với mọi người. Lòng nhân hậu và sự độ lượng, vị tha giúp con người tự vượt lên bản thân để sống thanh thản, tốt đẹp hơn.

Câu 3:

Đọc phần trích sau và thực hiện các yêu cầu:

... Thế là em quẹt những que diêm còn lại trong bao. Em muốn níu bà em lại! Diêm nổi nhau chiếu sáng như giữa ban ngày. Chưa bao giờ em thấy bà em to lớn và đẹp lão như thế này. Bà cụ cầm lấy tay em, rồi hai bà cháu bay vụt lên cao, cao mãi, chẳng còn đói rét, đau buồn nào đe dọa họ nữa. Họ đã về châu thượng đế.

Sáng hôm sau, tuyết vẫn phủ kín mặt đất, nhưng mặt trời lên cao, trong sáng, chói chang trên bầu trời xanh nhợt (...). Trong buổi sáng lãnh lẽo ấy, người ta thấy một em gái có đôi má hồng và đôi môi đang mỉm cười. Em đã chết vì đói rét trong đêm giao thừa.

(Ngữ văn 8, tập 1, NXB GD 2010)

a. Nêu phương thức biểu đạt chính của phần trích?

b. Vận dụng kiến thức về phép tu từ, chỉ ra sự khác nhau trong cách viết của hai câu văn được gạch chân? Hiệu quả nghệ thuật của các cách viết đó?

Phương pháp:

Đọc kỹ đoạn trích, chú ý chi tiết, nhân vật xuất hiện

Lời giải chi tiết:

a. Phương thức biểu đạt chính: tự sự

b.

* Sự khác nhau trong cách viết của 2 câu văn đã cho:

- Câu thứ 1: “Họ đã về châu thượng đế”: Dùng cách nói giảm nói tránh.

- Câu thứ 2: “Em đã chết vì đói rét trong đêm giao thừa”: Không dùng cách nói giảm nói tránh.

* Hiệu quả của cách viết đó:

- Câu 1: Tránh sự nặng nề, tạo cảm giác nhẹ nhàng, phù hợp với tâm lí và khát khao của nhân vật, sự thấu hiểu và tinh tế của nhà văn.

- Câu 2: Nổi bật bi kịch, tăng tiếng nói tố cáo, bức thông điệp gửi đến người đọc càng sâu sắc hơn.

Câu 4:

Đọc phần trích sau và thực hiện các yêu cầu:

“Sáng hôm sau, tuyết vẫn phủ kín mặt đất, nhưng mặt trời lên, trong sáng, chói chang trên bầu trời xanh nhạt. Mọi người vui vẻ ra khỏi nhà. Trong buổi sáng lạnh lẽo ấy, ở một xó tường, người ta thấy một em gái có đôi má hồng và đôi môi đang mỉm cười. Em đã chết vì giá rét trong đêm giao thừa. Ngày mồng một đầu năm hiện lên trên thi thể em bé ngồi giữa những bao diêm, trong đó có một bao đã đốt hết nhẵn. Mọi người bảo nhau: “Chắc nó muốn sưởi cho ấm!”, nhưng chẳng ai biết những điều kì diệu em đã trông thấy, nhất là cảnh huy hoàng lúc hai bà cháu bay lên để đón lấy những niềm vui đầu năm.”

(Trích “Cô bé bán diêm”, An-đéc-xen)

- Xác định phương thức biểu đạt trong đoạn trích.
- Tìm 2 cụm danh từ có trong đoạn trích.
- Nêu nội dung chính của đoạn trích.

Phương pháp:

Đọc kĩ đoạn trích, chú ý chi tiết, nhân vật xuất hiện

Lời giải chi tiết:

- Phương thức biểu đạt trong đoạn trích: tự sự, miêu tả
- Cụm danh từ: một em gái, những bao diêm
- Nội dung chính: Cái chết của cô bé bán diêm và thái độ của những người xung quanh trước cái chết đó.

Câu 5:

Đọc đoạn trích dưới đây và thực hiện các yêu cầu sau:

“Buổi sáng hôm nay, mùa đông đột nhiên đến không báo cho biết trước. Vừa mới ngày hôm qua trời hãy còn nắng ấm và hanh, cái nắng về cuối tháng mười làm nứt nẻ đất ruộng, và làm giòn khô những chiếc lá rơi; Sơn và chị chơi cò gà ở ngoài đồng còn thấy nóng bức, chảy mồ hôi. Thế mà qua một đêm mưa rào, trời bỗng đổi ra gió bắc, rồi cái lạnh ở đâu đến làm cho người ta tưởng đang ở giữa mùa đông rét mướt. Sơn tung chăn tỉnh dậy, nhưng không bước xuống giường ngay như mọi khi, còn ngồi thu tay vào trong bọc, bên cạnh đứa em bé vẫn nắm tay ngủ kỹ. Chị Sơn và mẹ Sơn đã trở dậy, đang ngồi quạt hỏa lò để pha nước chè uống. Sơn nhận thấy mọi người đã mặc áo rét cả rồi. Nhìn ra ngoài sân, Sơn thấy đất khô trắng, luôn luôn cơn gió vi vu làm bốc lên những màn bụi nhỏ, thổi lẩn những cái lá khô lạo xạo. Trời không u ám, toàn một màu trắng đục. Những cây lan trong chậu, lá rung động và hình như sắp lại vì rét.”

(Thạch Lam, Gió lạnh đầu mùa)

- Từ “hanh” trong đoạn trích có nghĩa là gì?
- Nêu nội dung đoạn trích

Phương pháp:

Đọc kĩ đoạn trích, chú ý chi tiết, nhân vật xuất hiện

Lời giải chi tiết:

- a. Từ “hanh” trong đoạn trích nghĩa là thời tiết khô và và hơi lạnh
- b. Nội dung chính: Cảm nhận của nhân vật Sơn về khung cảnh thiên nhiên trong buổi sáng ngày đầu mùa đông.

Câu 6:

Đọc văn bản *Gió lạnh đầu mùa*, điền nội dung phù hợp vào bảng sau:

Các nhân vật	Phẩm chất
Chị Lan	
Mẹ Sơn	
Hiên và những đứa trẻ ở dãy nhà lá	
Mẹ Hiên	

Phương pháp:

Đọc kĩ đoạn trích, chú ý chi tiết, nhân vật

Lời giải chi tiết:

Các nhân vật	Phẩm chất
Chị Lan	<ul style="list-style-type: none"> - Yêu thương em trai: là người đầu tiên em gọi khi tỉnh dậy; luôn nhẹ nhàng, an ủi, động viên - Yêu thương những đứa trẻ nghèo: chạy về lấy áo cho Hiên
Mẹ Sơn	<ul style="list-style-type: none"> -Yêu thương con: + Qua hành động mặc áo ấm cho con, không trách mắng con về chuyện đưa cái áo kỉ vật cho Hiên + Khi nhắc đến Duyên, mẹ rơm rớm nước mắt -Yêu thương mọi người: + Việc mẹ lấy lại áo hay giận vì Sơn đưa áo cho Hiên không phải sự ích kỉ. Chỉ vì đó là kỉ vật thiêng liêng của người con đã mất nên không thể cho + Biết hoàn cảnh gia đình Hiên, cho vay tiền để mua áo ấm. Không chỉ nhà Liên mà đa phần những người nghèo khổ đề cho vay mượn.

Hiên và những đứa trẻ ở dãy nhà lá	<ul style="list-style-type: none">- Nghèo khổ: ở dãy nhà lá tồi tàn, không có áo ấm mặc, không dám tiến lại gần- Biết thân phận của mình: khi thấy Sơn đến đều lộ vẻ vui mừng nhưng vẫn đứng xa, không dám vò vập- Ngưỡng mộ tấm áo mới của Sơn: sán gần giường đôi mắt ngắm bộ quần áo mới của Sơn
Mẹ Hiên	Hiều chuyện, có lòng tự trọng: Đem trả áo ngay